

VASILE ALECSANDRI

POEZII

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Natura în pastelurile lui Vasile Alecsandri (Lucian Pricop)</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	10
<i>Referințe critice</i>	12
<i>OSTAȘII NOȘTRI</i>	
Balcanul și Carpatul	17
Peneș Curcanul	19
Sergentul	26
Păstorii și plugarii	28
Frații Jderi	29
Căpitanul Romano	32
Hora de la Plevna	34
Hora de la Grivița	36
Oda ostașilor români	38
Epistolă generalului Florescu	40
<i>DOINE</i>	
Doina	43
Strunga	45
Andrii Popa	47
Baba Cloanța	50
Crai-nou	56
Hora	60
Groza	62
Cinel-Cinel	64
Dorul româncei	65
Altarul monastirei Putna	67
<i>LĂCRĂMIOARE</i>	
Steluța	69
Gondoleta	71
Pe mare	73
Adio	75
Lăcrămioare	77

MĂRGĂRITĂRELE

Deșteptarea României	78
Stelele	80
N. Bălcescu murind	81
Banul Mărăcină	83
Dragoș	87
1 Mai	91
Hora Unirei	92
Cristos a înviat.....	94
Înșiră-te, mărgărite	95

PASTELURI

Serile la Mircești	109
Sfârșit de toamnă	112
Iarna	113
Gerul	114
Viscolul	115
Miezul iernii	116
La gura sobei	117
Bradul	118
Sfârșitul iernei	120
Oaspeții primăverii	121
Dimineața	122
Tunetul	123
Floriile	124
Paștele.....	126
Plugurile	127
Sămănătorii	128
Rodica	129
Lunca din Mircești	130
Malul Siretului	132
Concertul în luncă	133
Flori de nufăr	136
Bărăganul	137
Valul lui Traian	139
Sania	141
Noaptea.....	142
Fântâna	143

LEGENDE

Dumbrava Roșie	144
Pohod Na Sybir	172
Dan căpitan de plai.....	175
Cântecul ginteii latine	188
Legenda rândunicăii	190
Legenda ciocârliei	195
Legenda lăcrămioarei	206

NATURA ÎN PASTELURILE LUI
VASILE ALECSANDRI

Publicate inițial în „Convorbiri literare“ între 1868-1869, *Pastelurile* au fost apreciate de Titu Maiorescu ca „un șir de poezii, cele mai multe lirice, de regulă descrieri, câteva idile, toate însuflețite de o simțire așa de curată și de puternică a naturii, încât au devenit fără comparare cea mai mare podoabă a literaturii românești îndeobște“. În același registru al elogiului, G. Călinescu consideră *Pastelurile* ca o poezie nouă în care tehnica picturală domină.

Vasile Alecsandri realizează prin pastelurile sale o lirică a liniștii, a fericirii rurale, un calendar al spațiului și al timpului – iarna, toamna, primăvara, vara. Corespondența sentiment-natură este urmărită și subliniată de faptul ca tabloul este aproape întotdeauna însuflețit de o prezență umană.

Până la Alecsandri, întâlnim doar elemente de pastel la Asachi, Heliade, Alexandrescu, în poezii de factură romantică, unde natura e zugrăvită în mod abstract, ca mijloc de a crea atmosfera de transmitere a unor anumite stări sufletești. Odată cu Alecsandri, peisajul capătă individualitate, există în sine, are un farmec specific.

Din cele aproximativ treizeci de poezii scrise de Alecsandri, care intră în definiția acceptată a pastelului, se pot desprinde toate fazele anotimpurilor în lunca Mirceștilor.

Alecsandri descrie în *Pasteluri* iarna în aspectul ei feeric, privind ninsoarea de la gura sobei. Tabloul unei nopți de iarnă îi inspiră poetului sentimente de admirație în fața măreției și nemișcării naturii. Iarna este anotimpul amortirii și al încremenirii. În poezia „Iarna“, Alecsandri desenează înfiorat, obiectiv și precis, cu o paletă săracă

în culori, dar cu măiestrie picturală, stând la gura sobei și admirând jocul fulgilor: „Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă / Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă; / Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi, / Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi.“

În „Miezul iernei“, datorită gerului, natura s-a transformat complet, înghețul a cuprins înseși astrele, orice urmă a vegetalului a dispărut, lăsând totul pradă regnului mineral, solidificându-se sub aspectul oțelului, cristalinului, diamantului. Temperatura joasă usucă pădurea, prefăcând totul în diamante. Gerul este „amar“, „cumplit“. Poetul recrează impresia că se află într-un templu în care stelele sunt „făclii“, munții sunt „altare“, iar codrii sună ca o orgă atunci când „crivățul“ bate.

Primăvara este anotimpul florilor și al păsărilor călătoare. Ea este întâmpinată cu entuziasm în poezii cum sunt: „Cucoarele“, „Dimineata“, „Tunetul“. Bucuria primăverii este pictată cu seninătate. În poezia „Dimineata“, sunt prezentați țărani într-o dimineață de primăvară făcând pregătiri pentru muncile câmpului: „Zorii de ziuă se revarsă peste vesela natură, / Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură [...] / Muncitorii pe-a lor prispă dreg uneltele de muncă / Pasărelele-și dreg glasul prin huceagul de sub luncă. / În grădini, pe câmpii, pe dealuri, prin poiene și prin vii / Ard movili buruienoase, scoțând fumuri cenușii“. Primăvara sunt ploii cu tunete. Sufletul poetului a vibrat la unison cu tunetul dintr-o zi de primăvară, în poezia „Tunetul“: „Văzduhul bubuiește!... pământul desmorțit / Cu mii și mii de glasuri semnalului răspunde, / Și de asprimea iernei simțindu-se ferit, / De-o nouă-ntinerire fericite se pătrunde“. Primăvara, lumina e mai caldă, pâraiele umflate curg iute șopotind, mugurii se văd îmbobocind, iar coloritul este redus la un fir de iarbă verde sau la un galben gândăcel.

Toamna este închipuită de Alecsandri în poezia „Sfârșit de toamnă“. Aici este zugrăvit tabloul dezolant al naturii „despuiate“ de podoabele ei, o natură ce duce dorul păsărilor călătoare: „Vesela verde câmpie acu-i tristă, vestejită, / Lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită; / Frunzele-i cad, zbor în aer, și de crengi se deslipesc, / Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc“.

În pastelul „Plugurile“ sunt salutați țărani care ies să are. Pentru întâia oară avem imaginea unui plugar destoinic, care apasă cu determinare pe coarnele plugului. În timp ce țărani ară, poetul moșier cutreieră câmpurile. De remarcat faptul că atitudinea poetului față de natură nu este contemplativă. Natura, în cuprinsul unui an, iar în chip simbolic în cuprinsul unei vieți, prezintă două aspecte antitetice: unul stimulat, al tinereții – în poeziile închinat primăverii, altul paralizant: iarna, bătrânețea.

În luna florilor, poetul caută „magica plăcere de parfum și de cântare“ a luncii din satul natal în poezia „Lunca din Mircești“: „Căci în tine, lunca dragă, tot ce are suflet, grai, / Tot șoptește de iubire în frumoasa lună mai!“.

Alecsandri este un iubitor al liniștii rurale. Poezia „Malul Siretului“ este „o poză romantică“, în care „eroul liric“ este așezat pe malul râului, lăsându-și privirea furată de valuri. Poetul privește „În faptul zilei“ cum Siretul se înconvoaie pe sub sălcii ca un balaur. Dornic de liniște, având sentimentul trecerii iremediabile a timpului, Alecsandri privește apa care se tot duce încet la vale, odată cu propria sa viață. Peisajul prezentat este odihnitor, lipsit de freamăt, de zbucium lăuntric. Singurele elemente în mișcare sunt salcia pletoasă, mreana, rațele sălbătice. Ultima strofă a poeziei aduce sentimentul trecerii ireversibile a timpului, schimbarea permanentă din natură: „Și gândirea mea furată se tot duce-ncet la vale / Cu cel rău care-n veci curge, fără a se opri din cale“.

Stilul pastelurilor prezintă mai multe trăsături specifice, printre acestea ar trebui menționată plasticitatea imaginilor artistice care alcătuiesc, împreună, o viziune senină, calmă și grațioasă asupra naturii.

Contemplator al eternei naturi, situându-se între primii poeți ai Bărăganului, Alecsandri a intuit imensitatea, frumusețea acestui spațiu infinit.

Lucian Pricop

OSTAȘII NOȘTRI

BALCANUL ȘI CARPATUL

Balcanul și Carpatul, la Dunărea măreață,
Ca doi giganți năprasnici stau astăzi față-n față
Și-aprinși de dor de luptă, cu ochii se măsoară,
Cu glasul s-amenință, cu gândul se doboară,
Zicând: „Nu pot să-ncapă doi paloși într-o teacă!
E scris din noi doi unul în pulbere să treacă!“

Balcanul cel fanatic, muncit de aspră ură,
Nu știe să-ngrădească sălbatica lui gură
Și zice cu trufie: „Carpatule vecine,
De nu pleca-vei fruntea, amar va fi de tine,
Căci răpezi-voi grabnic din plaiurile-mi nalte
Torente-necătoare deprinse ca să salte
Din maluri peste maluri, din munte peste munte,
Să bată-a tale coaste, s-acopere-a ta frunte,
Să facă într-o clipă ca să dispari din lume
Cu-a tale stânci și codri, cu-ai tăi copii și nume!“

Carpatul scoate-un freamăt teribil de urgie,
Mișcând coama-i de codri, ca leul în mânie,
Și-n clocot lung răspunde: „Balcane,-a ta trufie
Arată că tu astăzi căzut ești în pruncie.
Nevoie ai de-o cârjă ruina-ți s-o supoarte,
Căci ești acum, sărmane, ajuns la prag de moarte.
Ai fost odinioară gigant prin înălțime,

Amar prin fanatismu-ți, puternic prin cruzime!
 Ai revărsat pe lume și groază și rușine
 Și te-ai scăldat în sânge pân-ce-ai dat piept cu mine.“
 De-atunci au trecut secolii!... Strivita omenire
 S-au deșteptat, și numai tu stai în adormire,
 Ademenit de visuri nebune și trufașe,
 Făr-a pătrunde norii care te țin în fașe!
 Orb urieș! cu cârja tu genele-ți ridică
 Și vezi l-a tale poale cât umbra-ți e de mică.
 Ești șters din cartea lumii, tu, care din vechime
 Stai rezemat în somnu-ți de-o putredă mărime!
 Și vrei să ții în lanțuri popoarele creștine?
 Și vrei, Balcani gârbov, eu să mă-nchin la tine?
 Dar n-auzi cum te râde și Dunărea și Marea?
 Deviza ta-i *sclavia*, ș-a mea *neatârnarea!*“
 Cum zic doi vulturi ageri, zburând din vârful de munte,
 Se-nalță până-n ceruri și scot țipete crunte.
 De pe Balcani e unul și din Carpați e altul,
 Mult rapide le-i zborul, mult crâncen le-i asaltul,
 Căci se izbesc ca fulgeri la luptă-ucigătoare!...
 Întinsele lor aripi se bat lucind la soare,
 Ș-a lor cumplite gheare și pliscuri oțelite
 Își dau loviri de moarte și răni își fac cumplite.

Deodată cade unul din vulturii dușmani:
 E vulturul prădalnic din barbarii Balcani,
 Și-n patru părți a lumii zbor smulsele lui pene!...

.....
 Și cântă libertatea pe maluri dunărene.

Mircești, 14 mai 1877

PENEȘ CURCANUL

Plecat-am nouă din Vaslui
 Și cu sergentul zece
 Și nu-i era, zău, nimănui
 În piept inima rece.
 Voioși ca șoimul cel ușor
 Ce zboară de pe munte,
 Aveam chiar pene la picior,
 Și-aveam și pene-n frunte.

Toți dorobanți, toți căciulari,
 Români de viță veche,
 Purtând opinci, sumani, ȋtari
 Și cușma pe-o ureche.
 Ne dase nume de Curcani
 Un hâtru, bun de glume;
 Noi am schimbat lângă Balcani
 Porecla în renume!

Din câmp, de-acasă, de la plug
 Plecat-am astă-vară
 Ca să scăpăm de turci, de jug
 Sărmana scumpă țeară.
 Așa ne spuse-n graiul său
 Sergentul Mătrăgună,
 Și noi ne-am dus cu Dumnezeu,
 Ne-am dus cu voie bună.

Oricine-n cale ne-ntâlnea
 Cântând în gura mare,

Stătea pe loc, s-adimenia,
Cuprins de admirare;
Apoi în treacăt ne-ntreba
De mergem la vro nuntă.
Noi răspundeam în hohot: „Ba,
Zburăm la luptă cruntă!”

„Cu zile mergeți, dragii miei,
Și să veniți cu zile!”
Ziceau atunci bătrâni, femei,
Și preoți, și copile;
Dar cel sergent făr’de musteți
Răcnea: „Să n-aveți teamă,
Românul are șapte vieți
În pieptu-i de aramă!”

Ah! cui i-ar fi trecut prin gând
Ș-ar fi crezut vrodată
Că mulți lipsi-vor în curând
Din mândra noastră ceată!
Priviți! Din nouă câți eram
Și cu sergentul zece,
Rămas-am singur eu... și am
În piept inima rece!

Crud e când intră prin stejari
Năpraznica secure,
De-abate toți copacii mari
Din falnica pădure!
Dar vai de-a lumii neagră stea,
Când moartea nemiloasă
Ca-n codru viu pătrunde-n ea
Și când securea-i coasă!

Copii! aduceți un ulcior
De apă de sub stâncă,

Să sting pojarul meu de dor
Și jalea mea adâncă.
Ah! ochii-mi sunt plini de scânteii
Și mult cumplit mă doare,
Când mă gândesc la frații mei
Cu toți pieriți în floare.

Cobuz ciobanu-n Calafat
Suna voios din fluier,
Iar noi jucam hora din sat,
Râzând de-a bombei șuier.
Deodată-o schijă de obuz
Trăsnind... mânca-o-ar focul!
Retează capul lui Cobuz
Și-astfel ne curmă jocul.

Trei zile-n urmă am răzbit
Prin Dunărea umflată,
Și nu departe-am tăbărât
De Plevna blestemată.
În fața noastră se-nălța
A Griviței redută,
Balaur crunt ce-amenința
Cu gheara-i nevăzută.

Dar și noi încă o pândeam
Cum se pândește-o fiară
Și tot chiteam și ne gândeam
Cum să ne cadă-n gheară?
Din zori în zori și turci și noi
Zvârleam-n aer plumbii,
Cum zvârli grăunți de păpușoi
Ca să hrănești porumbii.

Și tunuri sute bubuiiau...
Se clătina pământul!

Și mii de bombe vâjâiau
Trecând în zbor ca vântul.
Sedea ascuns turcu-n ocol
Ca ursu-n vizunie.
Pe când trăgeam noi tot în gol,
El tot în carne vie...

Ținteș era dibaci tunar,
Căci toate-a lui ghiulele
Loveau turcescul furnicar,
Ducând moartea cu ele.
Dar într-o zi veni din fort
Un glonte, numai unul,
Și bietul Ținteș căzu mort,
Îmbrățișându-și tunul.

Pe-o noapte oarbă, Bran și Vlad
Erau în sentinele.
Fierbea văzduhul ca un iad
De bombe, de șrapnele.
În zori găsit-am pe-amândoi
Tăiați de iatagane,
Alăture c-un movilo
De leșuri musulmane.

Sărmanii! bine s-au luptat
Cu litfa cea păgână,
Și chiar murind ei n-au lăsat
Să cad-arma din mână.
Dar ce folos! ceata scădea!
Și-acuma rămăsese
Cinci numai, cinci flăcăi din ea
Și cu sergentul șese!...

Veni și ziua de asalt,
Cea zi de sânge udă!

Părea tot omul mai înalt
Față cu moartea crudă.
Sergentul nostru, pui de zmeu,
Ne zis-aste cuvinte:
„Cât n-om fi morți, voi cinci și eu,
Copii, tot înainte!“

Făcând trei cruci, noi am răspuns:
„Amin! și Doamne-ajută!“
Apoi la fugă am împuns
Spre-a turcilor redută.
Alelei! Doamne, cum zburau
Voinicii toți cu mine!
Și cum la șanțuri alergau
Cu scări și cu fașine!

Iată-ne-ajunși!... încă un pas.
„Ura!-nainte, ura!...“
Dar mulți rămân fără de glas.
Le-nchide moartea gura!
Reduta-n noi răpede-un foc
Cât nu-l încape gândul.
Un șir întreg s-abate-n loc,
Dar altul îi ia rândul.

Burcel în șanț moare zdrobind
O tidvă păgânească.
Șoimu-n redan cade răcnind:
„Moldova să trăiască!“
Doi frați Călini, ciunțiți de vii,
Se zvârcolesc în sânge;
Nici unul însă, dragi copii,
Nici unul nu se plânge.

Atunci viteazul căpitan,
Cu-o largă brazdă-n frunte,

VASILE ALECSANDRI

Proză

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Prozatorul Alecsandri dincolo de postulate critice iraționale....</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	14
<i>Referințe critice.....</i>	16

PROZĂ – 1876

Călătorii și studii

Istoria unui galbân	21
Suvenire din Italia. Buchetiera de la Florența.....	61
Iașii în 1844 (fragmente).....	85
Borsec	94
Balta albă	104
Călătorie în Africa (fragmente).....	120

DIN PERIODICE, BROȘURI ETC.

Critică

Dridri.....	222
Porojan	267
Margărita.....	277

mereu, hurducăind prin gropi și vaduri de râu. [...] *Vasile Porojan* ne dă o idee de cum ar fi arătat *Scrisorile lui Alecsandri către Ghica*, dacă autorul ei și-ar fi ținut promisiunea. Din păcate, doar Ghica a mers până la capăt. Povestirea despre prietenul său din copilărie, țigan pitar eliberat din robie de Alecsandri însuși, după moartea tatălui său, vornicul, este una din cele mai exacte și totodată pitorești evocări ale Moldovei din primele decenii ale secolului XIX.

Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008, pp. 241-242.

PROZĂ

1876

CĂLĂTORII ȘI STUDII

ISTORIA UNUI GALBÂN

În noaptea trecută, pe la un ceas după douăsprezăce, am fost trezit din somnul dulce ce gustam, prin un zinghet metalic care m-au mirat foarte mult, nefiind obicinuit a auzi asemenea armonie la ceasuri atât de târzii. Acel sunet mi se părea că venea din fundul odăiei și că ieșea dintr-o cutioară de fildis săpată, ce se zărea pe masă în razele lunei care răzbătea prin fereastră. M-am sculat iute din pat pentru ca să cunosc pricina zuruitului pomenit, am luat în mână acea cutie unde pusesem dimineata un galbân olandez și o para mare turcească, am deschis-o cu luare-aminte, și adâncă au fost mirarea care m-au cuprins, auzind deodată două glasuri străine ieșind din cutie, două glasuri de altă lume, care zbârnâia, țiuia și se sfădea de moarte.

Să mărturisesc că m-au apucat fiori răci în fața acelei minuni, nu socot că ar fi vreo rușine din parte-mi, pentru că nu sunt deprins a trăi pînă la spirite. Spun drept că atunci m-am crezut încungiurat de vedenii, fantasme, stahii, strigoi, moroi și de toate ființele fantastice câte gioacă parola și hora cu mezul nopții în lumina

lunei. Peste puțin însă liniștindu-mă ceva, nu știu cum s-au făcut că am gândit la A. Donici fabulistul, și aducându-mi aminte de fabula lui *Ferul și argintul*, în care aceste două metaluri țin un dialog atât de înțelept, deodată zic, o lumină cerească îmi trecu prin minte, și am înțeles următorul adevăr: că și metalurile au suflet, mai ales aurul și argintul, de vreme ce ele însuflețesc și de mai multe ori desuflețesc oamenii; în urmare trebuie să aibă și grai.

Sprijinit de această frumoasă descoperire, m-am sâmtit îndată cuprins de o femeiască curiozitate și, fără dar a perde vreme, m-am lungit într-un jâlț elastic, am așezat cutioara lângă mine pe masă și, cu țigareta aprinsă, m-am pus pe ascultat. Razele lunii, precum am zis, se giuca pe covorul din odaie, zugrăvind feliurimi de figuri, și unele, lunecând pe cristalul călămărilor, tremura chiar deasupra galbânului și a paralei, la care mă uitam cu ochii țântiți. Aceste două monete se afla atunci în focul cel mai înflăcărat al convorbirii, amândouă săltând din vreme în vreme cu mânie și bătându-se, zuruind, de marginele cutioarei. Iată ce zicea:

GALBÂNUL: Dar, mă mir de stăpânul meu cum de au uitat cine sunt eu, și m-au pus la un loc cu o biată para ca tine ce nu faci acum nici trii bani, atât ești de ștearsă și de ticăloasă!

PARAUA (*plesnind de ciudă*): Râde dracul de porumbele negre!... Dar nu te vezi, ciuntitule, cât ești de ros de chila zarafilor?... nu te vezi că ai agiuns în trii colțuri, că ai scăzut și ai slăbit cât un irmilic de cei noi?... Ți-ai pierdut toți dinții, sărmane, și vrei să mai muști pe alții?

GALBÂNUL (*cu fudulie, ridicându-se în picioare*): Leul deși îmbătrânește tot leu rămâne, asemenea și galbânul tot galbân!

PARAUA (*săltând des și iute de răs*): Galbân, tu?... Cu adevărat, sărmane, ești galbân, dar de gălbănarea morții.

GALBÂNUL: Ian ascultă, cadână bătrână, nu te giuca cu cuvintele, că deși sunt acum în trii colțuri, pe loc înfig unul în tine.

PARAUA (*cu dispreț și cu un aer de mărire*): Eu am trecut prin degitele ienicerilor și nu mi-au fost frică! Tocmai tu vrei să mă sparii?

Ambele mele monete stătură puțin într-o poziție teatrală, ca doi dușmani viteji care să măsoară cu ochii pân-a nu să încleșta la luptă. Eu mă uitam la ele fără nici a mă răsufla, atât eram de curios a videa un duel bănesc; dar așteptarea mea fu și acum înșălată, precum au mai fost de multe ori în acest soi de întâmplări. Provocatorul, adică galbânul, văzând maiestatea și curajul protivnicei lui, se dămoli, se trase înapoi, și prin această mișcare aduse o nouă dovadă observării ce am făcut demult, că: fala mare, ispravă n-are.

GALBÂNUL (*după o scurtă tăcere*): Nu te bucura, proasto, că eu mă voi îngiosi a te onora cu loviturile mele, și dacă te-am și amenințat dinioarea, nu spera că-mi voi uita rangul într-atâta încât să mă ating de tine. Știu, slavă domnului! câtă depărtare este între noi. Familia mea-i de aur și neamul tău de-abia de argint. Cum îndrăznești dar a socoti că, eu, care am fost slăvit de cei mari și legănat în sânul lor, eu, care sunt fruntea banilor, eu să mă măsoar cu tine? Sărmană! gândește cât ai rămas de neînsămnată-n lume și vezi mai înainte de toate că ești de o mie patru sute douăzeci de ori mai puțin decât mine.

PARAUA: Fricosule aristocrat! se vede că ai locuit multă vreme în sânul domnului M. și că de la dânsul ai câștigat sâmtirile dobitocești sub care îți ascunzi lipsa curajului. Tu, olandez, tu să rostești cuvinte de familie și de nobleță! Rușine, rușine să-ți fie! Am cunoscut mulți compatrioți de-ai tăi în deosebite rânduri și în deosebite pungi, și mărturisesc că i-am aflat curați de fire și de caracter; dar tu, negreșit ești minciunos, calp, bastard, căci îți arăți arama fără cât de puțină sfială. (*Suspinând*): Unde-i, unde-i frumosul și nobilul olandez cu care m-am iubit atât de ferbinte la anul 1820 în buzunarul căpitanului Costiță, pe când acest vestit corăbier călătorea pe Marea Neagră!... Unde-i acum să te faci una cu cutia în care ne găsim și să mă răzbune de obrăznicile tale.

GALBÂNUL (*uimit de turburare*): La anul 1820?... Căpitanul Costiță?... Marea Neagră?... Ce spui?... Tu erai atunci cu mine?

PARAUA (*într-o nespusă mirare*): Cu tine! Ce fel?

GALBÂNUL (*răpide, adunându-și suvenirele*): Dar... îmi aduc aminte... într-o noapte întunecoasă, marea era întărită de furtună... corabia era să se înece la Sulina... Toți se ruga lui Dumnezeu ca să-i scape...

PARAUA: Așa este, bine zici. Eu tremuram de frică și, deodată, zuruind cu desperare, m-am aruncat și m-am lipit...

GALBÂNUL (*dându-se de-a dura cătră para*): Și te-ai lipit de peptul meu, care de mult ardea pentru tine în focul unei dragoste nemărginite.

PARAUA (*lunecând cătră galbân*): Ah!

Galbânul și PARAUA (*lipindu-se într-o amoroasă îmbrățișare*): Soarele meu! Luna mea!

Zinghetul pricinuit prin înfocata atingere a monetelor se schimbă încet-încet, într-o zuruire slabă sau, mai bine zicând, într-o suspinare metalică care se perdu în deșerturile lumei și a cutiei. O tăcere drăgălașă urmă după aceasta, tăcere ce dovedea o mare cătine de sâmtire în sânul monetelor, tăcere scumpă și mult mai glăsuitoare decât însăși vorba; tăcere care mi-au atins până și mie, un străin, coardele inimei și mi-au adus două lacrimi de compătimire pe marginea genelor.

Peste câteva secunde ambii amorezi se traseră puțin înapoi, se uitară lung unul la altul, făcându-și amândoi o dureroasă revizie, și ziseră următoarele, cu glas pătruns:

GALBÂNUL (*oftând din greu*): Cât ești de schimbată, iubita mea!

PARAUA (*suspînând cu durere*): Cât ne-am schimbat, dragul meu!

GALBÂNUL (*cu amărăciune*): Ce crudă și nemilostivă-i vremea! Coasa ei nu se ostenește niciodată!... Plăcere, frumusețe, tinerețe, toate sunt săcerate de dânsa!... Astăzi ele strălucesc cu tot farmecul lor și mâni se perd. Tristă soartă! Lume deșartă! Viață ticăloasă! Ah! ah!

PARAUA (*cu blândeță îngerească*): Nu te mâhni, luceafărul meu, că nu suntem numai noi supuși acelor crude pravili ale

soartei. Ferul că-i fer și încă ruginește, dar apoi noi care suntem meniți prin însăși firea noastră a fi jărtfa lăcomiei oamenilor!

GALBÂNUL: Îți aduci aminte, scumpa mea, de-acea epohă fericită când ne-am întâlnit în buzunarul căpitanului Costiță?... Sufletele noastre era făcute unul pentru altul, căci îndată ce ne-am zărit ne-am și sâmtit cuprinși de dragoste. Cât de frumoasă erai tu atunci cu fața ta rotundă și albă ce steclea și strălucea ca o tablă de dulceți. Cu câtă grație se îndoia talia ta gingașă și subțire! Ce glas dulce și armonios aveai tu atunci!

PARAUA: Atunci?... Dar, atunci și tu erai tânăr, frumos, voinic; atunci erai luciu și plin de farmec; atunci aveai pe-mpregiur o coroană cu zimți din care ieșea scânteii amoroase ce-mi pătrundea inima. Atunci eram amândoi în vrâsta dragostei, ne iubeam și ne dizmerdam toată ziua și toată noaptea, încât mi s-au ros giurămate de față atunci... dar acum...

GALBÂNUL (*într-o deplină desperare*): Dar acum?

PARAUA (*râzând*): Acum suntem ca doi tăciuni care fac numai fum fără a da pară.

GALBÂNUL: Eu, tăciune, eu care...

PARAUA: Lasă monologul pe altă dată, și-mi spune ce te-ai mai făcut din ceasul acel crud când am fost despărțiți?... Prin care valuri, prin care pungi, prin câte soiuri de degite ai mai trecut?

GALBÂNUL: Ah! iubita mea, câte întâmplări am avut de la 1820 încoaci!... De câte ori am trecut de la treptele cele mai nalte ale soțietății la cele mai de jos, din mâinile cele mai curate în labele cele mai mârșave, de la sânurile cele mai nobile, la pepturile cele mai deșarte de oricare sâmtire! Nu este soartă în lume mai curioasă și mai vagabondă decât a ființei nenorocite ce se numește *monetă*. În veci și peste tot locul slăviți și doriți, noi suntem pricina celor mai multor fericiri și nenorociri pre pământ și, cu toate aceste, rareori întâlnim suflete de acele închinat nouă și vrednice de toată lauda, care, cunoscând prețul nostru, ne păstrează ca moaște sfinte în fundul unei lăzi de fer, ne păstrează, zic, ani întregi și ne scapă de acea frecătură neconținută a degitelor omenești care roade podoabele noastre.

PARAUA (*cu ceva nerăbdare*): Le știu aceste toate; spune-mi mai bine istoria ta.

Nu am trebuință să mai adaug cât de mult se ațâțase curiozitatea mea. Istoria unui galbân, povestită în întinericul și în tăcerea nopții, care era pentru mine o petrecere nesperată. Mi-am aprins iute o a doua țigaretă, și galbânul începu așa:

GALBÂNUL: Istoria mea este legată cu deosebite anecdote ce s-au întâmplat sub ochii mei persoanelor la care m-am aflat, anecdote triste sau vesele, unde eu am jucat totdeauna rolul cel mai de căpitanie, și în care mi s-a înfătoșat prilej a face multe însemnări și descoperiri asupra oamenilor. M-am folosit mult de privilegiul ce avem noi, banii de aur, a fi strânși cu scumpătate la peptul lor, pentru ca să le cercetez și să le cunosc inimile de aproape; și tu, iubita mea, știi ca și mine câtă mârșăvie plină de dezgust este ascunsă înlăuntrul unor bipede care se zic creștini cu frica lui Dumnezeu. Ascultă dar și nu te supăra dacă fără voie ideile mele ți-or părea câteodată cam posomorâte.

După ce ne-au despărțit căpitanul Costiță la Galați, dându-mă pe mine unui boierinaș ce-i vânduse grâu, am suspinat multă vreme gândind la tine, la fericirile pierdute ale dragostei noastre și crede-mă că dacă mi-ar fi fost cu puțință mi-aș fi răpit viața de desperare; dar firea nedreaptă n-au vroît să ne deie și nouă, galbinilor, dritul scump de a ne sinucide; în urmare am fost sâlit să-mi mistuiesc durerea-n suflet și să urmez pe noul meu stăpân la moșia lui. Dar poți tu să găcești în ce chip l-am urmat?... Ascuns, soro dragă, în ciubota lui și călcat în picioare ca un ban de nimică, pentru că boierul se temea de tâlhari. Știu că această rușine se-ntâmplă ades banilor care au nenorocire a pica în pungile boierinașilor de la țară, dar eu încă nu pățisem o asemenea îngiosire și mă înădușeam de ciudă. Ah! ziceam atunci, de ce nu am putere să-i fac o provocare, precum se cuvine între persoane bine crescute, și să-l străpung cu spaga rigăi de Olanda!... Ce folos însă! Eu ziceam, eu auzeam. În sfârșit, acel drum plin de chinuri se săvârși după cum dori stăpânul meu: el agiunse acasă cu toți

banii în ciubotă fără să fi întâlnit nici măcar un potlogar pe drumul mare.

...Vai mie! nu putea ști

Că procesu-n a lui stare sta gata-a năvăli.

PARAUA: Nu-mi spui că te-ai făcut literat?

GALBÂNUL: M-am găsit odată din întâmplare giumătate de ceas în buzunariul unui poet.

PARAUA: Urmează-ți povestirea.

GALBÂNUL: O împresurare de moșie îl sâli pe bietul boier a alerga la Iași spre a să lupta cu tagma giudecătorească, însă din nenorocire în capitala asta el nu putu să întrebuințeze mijlocul ciubotelor spre scăparea galbinilor lui, precum o făcuse în drumul cel mare, căci aici oarecare director de tribunal i-au luat până și ciubotele din picioare. Îi de prisos să mai adaug că eu împreună cu toți ceialalți ai mei tovarăși trecurăm în punga acestuia și că sârmanul boierinaș se întoarse acasă cu părul alb, cu giubeua ruptă și cu buzunarele sparte. Nenorocirea lui m-au cuprins de puțină jale, dar pe de altă parte mi-au adus o mulțămire ascunsă, căci răzbunarea este una din cele mai vii mulțămiri a oamenilor și a galbinilor olandezi.

PARAUA (*oțerindu-se*): Mă îngrozești cu vorbele aceste.

GALBÂNUL (*cu fanfaronadă*): Da cum socoți?

PARAUA: Nu mi-ar părea curios dacă ai fi un ducat venețian, pentru că aceștia cred numai în *vendetta* lor, dar tu, olandez...

GALBÂNUL: Nu te atinge de naționalitate, soro dragă, că mă supăr.

PARAUA: *Pardon*, scumpul meu; n-am vroît să te mâhnesc.

GALBÂNUL: Te cred, iubita mea. Unde mă găsam?... La directorul de tribunal. Nu ți-oi descrie figura lui, pentru că era foarte neînsămnată, dar ți-oi vorbi de buzunarul său. Știi că noi, banii, giudecăm mai totdeauna oamenii după pungile și după buzunarele lor, și eu mărturisesc că acest fel de giudecată nu se pare cea mai nimerită într-o epohă unde domnește interesul. D. Buffon, naturalistul francez, au zis că: *stilul arată omul*; eu zic